UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Het nieuwe theaterleren : een veldonderzoek naar de rol van theater binnen Culturele en Kunstzinnige Vorming op havo en vwo

Dieleman, C.

Publication date
2010

Link to publication

Citation for published version (APA):
Dieleman, C. (2010). *Het nieuwe theaterleren : een veldonderzoek naar de rol van theater binnen Culturele en Kunstzinnige Vorming op havo en vwo*. [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam]. Vossiuspers UvA.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:08 Nov 2026

Voorwoord

Wie mij in 1999 zou hebben gezegd dat ik over tien jaar een dissertatie zou afronden, had ik waarschijnlijk voor gek verklaard. Ik was net met een nieuwe baan begonnen als hoofd educatie van theatergezelschap Het Zuidelijk Toneel. In de periode daarvoor was ik als docent theaterwetenschap werkzaam geweest in het universitaire onderwijs. Gaandeweg was ik het gebrek aan voeling met de praktijk in de academische wereld als een gemis gaan ervaren. Ik bleef aan de universiteit verbonden, maar de kans om naast mijn docentschap mijn kennis en ervaring in te zetten bij het ontwikkelen van educatieve programma's voor een van de meest vooraanstaande theatergezelschappen van Nederland greep ik met beide handen aan. 1999 was ook het jaar dat het interdisciplinaire kunstvak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV1) onderdeel ging uitmaken van het verplichte curriculum in de het voortgezet onderwijs. Als onderdeel van de Tweede Fase in de bovenbouw van havo en vwo was CKV1 een exponent van ervaringsgericht onderwijs, ook wel 'het nieuwe leren' genoemd. De verwachtingen in de theaterwereld waren hoog gespannen. Eindelijk zou theater in Nederland een wezenlijk onderdeel gaan uitmaken van de culturele opvoeding van jongeren.

Zoals altijd was de praktijk weerbarstiger. In de begintijd van CKV1 waren het vooral incidenten die de pers haalden. In de theaterwereld groeide de scepsis, maar ook in het onderwijsveld lag CKV als onderdeel van het overladen en gefragmenteerde onderwijsprogramma in de Tweede Fase onder vuur. In de jaren daarna echter zijn enthousiaste CKV-docenten en educatiemedewerkers er gezamenlijk in geslaagd een groot deel van de scepsis weg te nemen. Onderwijsgevenden en medewerkers van theatergezelschappen leerden elkaars taal te spreken en het leek steeds beter te gaan met theater als onderdeel van CKV. Tegelijkertijd had ik als educatiemedewerker - en met mij meer collega's in de theaterwereld - het gevoel dat er ook nog veel knelpunten bleven bestaan. Het was moeilijk om er grip op te krijgen. Het veld van theater en CKV was onoverzichtelijk. Er gebeurde heel veel, maar het ontbrak aan meer duurzame samenwerkingsverbanden, aan heldere doelstellingen en aan inzicht wat de incidentele theaterbezoeken in het kader van CKV nu daadwerkelijk aan de culturele ontwikkeling van leerlingen konden bijdragen. Toen ik in 2005 in de gelegenheid werd gesteld om een promotieonderzoek te starten, waarin juist theater als onderdeel van CKV centraal zou staan, deed ik wat ik daarvoor niet voor mogelijk had gehouden. Ik keerde als promovendus terug in de academische wereld om antwoor-

den te vinden op de vragen waar ik in de praktijk van theatereducatie tegenaan gelopen was. Hopelijk zal deze studie een bijdrage leveren aan een beter inzicht hoe door het onderwijsveld en het theaterveld in het kader van CKV wordt samengewerkt, wat de succesfactoren en obstakels zijn, en hoe de theatrale ervaring een rol kan spelen in de culturele ontwikkeling van jongeren.

Mijn dank gaat in eerste instantie uit naar alle studenten theaterwetenschap van de Universiteit van Amsterdam die in de loop van vier jaar door hun deelname aan het onderwijs over theater en educatie een bijdrage hebben geleverd aan dit onderzoek. Zij hebben niet alleen een groot deel van de interviews afgenomen, die aan de basis van dit onderzoek liggen, maar hebben ook door hun eigen onderzoeken en door de vele momenten waarop wij over theatereducatie van gedachten hebben gewisseld meegewerkt aan dit resultaat: Hilke Diemer; Bregtje Bos; Lisanne van Werkhoven; Irene Timmer; Anne Marie van der Vlies; Babette Groenewege; Maaike Ophuijsen; Femke Baljon; Ben Bochoven; Josje Bruinsma; Eveline Slijkerman; Maaike Polman; Suzanne van Kaam; Elvira Koch; Flore Hageman; Linde Bijlhout; Sofie Veenstra; Marlous van Ekeren; Kiki Raposo de Haas; Isabel Meloen; Maaike Pilgram; Jorien Kuipers; Crystal Lopez Ramirez; Egon Mars; Kristel Stekelenburg; Anneloes Vink; Feline Perrenet; Lieve Hayen; Mikki Stelder; Jelle Verwer; Irene Miedema; Eline Ebbekink; Maaike Schuurmans; Ricarda Franzen.

Een woord van dank is er ook voor alle respondenten, docenten, leerlingen en medewerkers van culturele instellingen, die aan dit onderzoek hebben meegewerkt, maar die volgens afspraak hier anoniem zullen blijven. Speciale dank is er voor mijn voormalige collega's, de educatiemedewerkers van theatergezelschappen, waarvan sommigen niet alleen als respondent aan dit onderzoek hebben meegewerkt, maar die mij ook in de jaren van mijn onderzoek deelgenoot zijn blijven maken van hun ervaringen, ideeën en initiatieven om de plaats van theatereducatie in het onderwijs te verstevigen en de invulling ervan te verbeteren.

Zonder de aansporingen van Christopher Balme en Peter Eversmann was ik vijf jaar geleden waarschijnlijk nooit aan dit onderzoek begonnen. Zonder de waardevolle literatuursuggesties van Hans van Maanen was ik misschien nooit op het juiste methodische spoor terecht gekomen. Peter Eversmann is in al die jaren als copromotor mijn steun en toeverlaat geweest. Hij heeft niet alleen mijn werk van kritisch commentaar voorzien, maar bovenal mij altijd het vertrouwen gegeven dat ik met iets goeds bezig was en dat ik daadwerkelijk een belangrijke bijdrage aan

kennis en inzicht over theater en educatie kon leveren. De adviezen van mijn promotor Kati Röttger hebben vooral in de afrondende fase een belangrijke bijdrage aan het eindresultaat geleverd.

Bovenal wil ik hier Leonie bedanken, die mij steeds door dik en dun heeft gesteund en die ook alles geduldig heeft gelezen en gecorrigeerd. Ik heb een proefschrift willen schrijven dat door iedereen met belangstelling gelezen kan worden, ook door degenen die niet of minder goed in het theaterwetenschappelijke en sociologische idioom thuis zijn. Als ik daarin geslaagd ben, mag dat voor een belangrijk deel op haar conto worden bijgeschreven.